

tegen de kwakzalverij

januari 2001
jaargang 112
nummer 1

Autohaemotherapie of: van de regen in de drup

In Februari 1998 kreeg een 43-jarige vrouw hepatitis-B. In het najaar van 1997 had zij in Londen een kliniek bezocht waar zij was behandeld met z.g. autohaemotherapie. Hierbij wordt 1ml bloed afgenomen, gemengd met 1 ml zoutoplossing en ingespoten in de bilstreek of ter plaatse van acupunctuurpunten. Dit was reden voor de Engelse gezondheidsautoriteiten een nader onderzoek in te stellen. Van 325 mensen die in de betreffende kliniek behandeld waren en 4 stafleden kon bloed onderzocht worden. Bij 57 van hen werden serologisch aanwijzingen voor besmetting met het hepatitis-B-virus gevonden. 33 van hen hadden een actieve hepatitis-B-infectie. Bij 30 van hen waren blijkens DNA-analyse de nucleotidesequenties van zowel het oppervlakte-antigeen als het core-antigeen identiek. Klinische hepatitis deed zich voor bij 25 patiënten, terwijl 16 geel werden. Bij 5 patiënten werd de hepatitis chronisch. Uit verder onderzoek bleek dat weliswaar voor iedere patiënt nieuwe naalden

en spuiten gebruikt waren maar dat de zoutoplossing met de spuit die het bloed van de patiënt bevatte uit een grote fles, die steeds hergebruikt werd, werd opgezogen. 24 van de 50 personen die intensief contact met de besmette patiënten hadden werden gevaccineerd. Eén contactpersoon kreeg hepatitis-B.

Commentaar

De autohaemotherapie wordt over de gehele wereld op grote schaal toegepast en wordt verondersteld de afweer te versterken. Zij wordt o.a. aanbevolen bij allergieën, kanker, hepatitis en hepes zoster. Uit Duitsland zijn ook met bloed overgebrachte infecties (o.a. hepatitis-C en HIV) tengevolge van deze therapie gemeld.

De bovenbeschreven epidemie is ernstig. Zij was het gevolg van een

handelwijze die 30 jaar geleden al als een kunstfout beschouwd werd. Weliswaar zijn ook vanuit de reguliere geneeskunde dergelijke bedrijfsongevallen, toe te schrijven aan menselijke fouten, beschreven. Daarbij ging het echter meestal om rationeel onderbouwde diagnostische of therapeutische handelingen. Dat maakt de ernst er niet minder om, maar het is extra tragisch en laakbaar wanneer zo'n epidemie het gevolg is van handelingen waarvan de ratio ver te zoeken is. ●

J. Geerling

Literatuur: Webster GJM, Hallett R, Whalley SA et al. Molecular epidemiology of a large outbreak of hepatitis B linked to autohaemotherapy. Lancet 2000;356:379-84.

Een verslag over discussies met de homeopaat Martin Brands

Een goed gesprek

De VU kent geen studiepunten meer toe voor homeopathie. Het aloude privaatdocentschap is afgeschaft; de docent Bodde opgestapt.

De Koninklijke (!!) Vereniging van Homeopathie Nederland heeft nu evenwel dr. Martin Brands als docent aangesteld om college te geven aan de VU. Brands is niet in dienst van de VU, studenten worden in staat te komen luiste-

ren, de VU stelt slechts ruimte beschikbaar. Een soortgelijke situatie als bij de VU bestaat ook bij de Universiteit Utrecht. U hebt hierover in ons Actieblad kunnen lezen.

Toen Brands in november 1999 in een interview in het VU-weekblad *Ad Valvas* zei 'Sceptici lezen hun vakliteratuur niet goed' reageerde ik met een ingezonden brief in *Ad Valvas* die onder het kopje 'Zorg en Schaamte' werd gepubliceerd. Naar aanleiding van deze brief werd door de studenten van de (medische) faculteitsvereniging een openbare dis-

vervolg op pagina 2

■ Autohaemotherapie of: van de regen in de drup	1
■ Een goed gesprek Discussie met de homeopaat Martin Brands	1
■ Homeopathische magie	3
■ Uren met Houtsmuller (VI)	4
■ Uren met Houtsmuller (VII)	5
■ Uren met Houtsmuller (VIII)	7
■ Chronique scandaleuse 2000 Uit de archiefdoos van het jaar 2000 weer eens een kortdate selectie.	8
■ Correspondenti	

INHOUD

cussie georganiseerd tussen Brands en mij. In het decembernummer 2000 van dit *Actieblad* werd al kort over deze discussie gerapporteerd. Ik daagde (in mijn brief) Brands uit te discussiëren naar aanleiding van de volgende uitspraken van hem (in zijn interview)

● Slechts 15 procent van alle homeopathische middelen zouden sterk verdunde preparaten betreffen: als dat waar is dan zou 85 procent

(gelukkig alleen figuurlijk) om de hoek kijken. De discussie leverde niet veel op. Toch wel wat. Het bleek dat Brands wel over het geheugen van water spreekt, zelfs zegt dat homeopathie verdunningen watermoleculen (hoe kunnen moleculen nu veranderen?) veranderen, maar dat hij nog nooit heeft (nu dus 'had') gehoord van de voorlopers van Benveniste, de russische pseudowetenschappers die het zgn. po-

beantwoordde met voorbeelden van rareiteiten uit de homeopathische literatuur kreeg ik steevast een antwoord in de zin van "Ja, maar dat is geen klassiek homeopaat" of "Ja, maar dat is natuurlijk onzin, daar moet ik ook niets van hebben". Tijdens de discussie bij de medische studenten had ik het voorbeeld genoemd van het homeopathische slaapmiddel op basis van verdunningen van het extract van de witte

Een goed gesprek: v.l.n.r. Prof. H. Timmerman, prof. dr. E. v.d. Veen, dr. M. Brands.

(op zijn minst) op toxiciteit getest moeten zijn.

● De beïnvloeding van het immuunsysteem zou de verklaring zijn voor de werkzaamheid van alle homeopathische middelen. Ik zou deze mening graag toetsen aan de hand van voorbeelden.

● Homeopathische verdunningen veranderen (in welk opzicht?) watermoleculen. Chemici blijken dat niet te snappen.

Ik wilde evenwel vooral het volgende aan de orde stellen: Als er geen bewijs is dat homeopathische preparaten werken – en dat bewijs is er inderdaad niet – dan heeft het geen enkele zin over zoiets als een werkingsmechanisme te spreken.

In de discussie, ik mocht als 'uitdager' het eerst het woord voeren, deed ik niets anders dan mijn serieuze kritiek nog eens uit te leggen. Brands ging niet op mijn argumenten in, maar vertelde in een nogal vaag betoog dat er op verschillende manieren naar ziek(t)en moet worden gekeken. Van Wijk kwam ook

lywater hadden 'gezien'. Veel homeopaten gebruiken nog steeds de ideeën van de ontmaskerde Russen voor hun krankzinnige idee over het zgn geheugen van water.

Na afloop van de discussie, die door ruim honderd belangstellenden werd bijgewoond en waarin er weinig sympathie (meer?) bleek te zijn van de studenten voor de homeopathie, (hoewel velen zeiden wel eens alternatief te gaan) zei een teleurgestelde Brands dat hij graag nog eens 'een goed gesprek' met mij wilde voeren. Dat gesprek vond onlangs plaats; maar of het goed was?

Brands nam het mij kwalijk dat ik maar steeds weer met, wat hij zo vindt, de bekende argumenten kom; ik zou dus niet voor nieuwe ideeën openstaan. Niet erg productief dus. Ik voerde aan dat ik in *Ad Valvas* toch al op zijn beweringen was ingegaan, die in de openbare discussie nog eens had toegelicht, maar kreeg, zo vond en vind ik, geen enkele reactie.

Ik hoorde natuurlijk weer veel anekdotes. Maar als ik anekdotes

arseniek, een plant die langs de straat zou bloeien. Nou, zo'n plant bestaat niet, er is wel arsenicum album, rattenkruid, en daar kun je aardig opgewonden van raken (komt daar het homeopathische principe om de hoek kijken?); kruid of kruut, d's en t's zijn voor sommigen altijd al moeilijk geweest. Ik daagde Brands ook uit zijn mening dat de preparaten van Vogel en andere producenten nauwelijks of niets met de echte homeopathie te maken hebben ook in het openbaar te doen.

Het gesprek werd eerder zinloos dan goed. Echte antwoorden kreeg ik ook nu niet. Ik bracht het voor mij absoluut nieuwe – en idiote – preparaat voor de behandelingen van autistische kinderen, op basis van het edelgas helium (*Margriet homeopathie gids, 2000*) ter sprake; hoe zit dat dan, vroeg ik. Een edelgas reageert nergens mee, autisten reageren ook niet, zeg Margriet. Is dat nu een basis voor therapie? Is dat serieus? Of is het gewoon kletsboek of zelfs oplichterij? Brands reageerde niet.

't Werd allemaal wat onplezierig. Ik zou de chemiestudenten hebben

geprest naar de discussie te komen. "Weet u wat ik echt schandelijk vind", zei Brands "Jullie voorzitter zei eens dat artsen, die homeopathische behandelingen toepassen hun bul moeten inleveren. Wat vindt u daarvan?" "Laat ik het nou alweer met Cees Renckens eens zijn" merkte ik (uiteraard) op.

Geen succes dat gesprek. Ik heb het afgebroken toen Brands mij vroeg welk belang ik (dus de activiteiten van onze vereniging) eigenlijk diende(n) en suggereerde dat dat belang mogelijk dat van de farmaceutische industrie zou zijn. Ik was hierover zo verontwaardigd dat ik het niet kon nalaten te vertellen wat mij onlangs overkwam. Onze studenten probeerden voor hun activiteiten financiële steun van individuele industrieën te verkrijgen. Ze benaderden ook VSM. Ze kregen antwoord. In het antwoord stond zoiets als (ik heb de brief niet gelezen) 'zo lang die prof. Timmerman nog bij jullie faculteit werkt hoeven jullie niet op onze steun te rekenen'. Dat is andere koek.

Conclusie: een goed gesprek over homeopathie lijkt alleen mogelijk als er geen homeopaten bij betrokken zijn. Ik ben met Brands een biertje gaan drinken, onze studenten organiseerden weer eens een biertap. Niks geen verdund bier, niks geen 25 procent of zelfs Bavaria Malt. Een recht toe recht aan pilsje; dan kan het ook met een homeopaat nog gezellig worden. ●

Naschrift

Ik heb gearzeld of ik dit verslag wel moest (laten) publiceren; een deel gaat immers over een gesprek à deux. Uiteindelijk besloot ik het wel te doen, vooral omdat ik wil laten weten hoe in alternatieve hoek tegen de Vereniging tegen de Kwakzalverij wordt aangekeken, alsof we niet de belangen van de individuele patiënten op het oog hebben, willen waarschuwen tegen zinloze behandelingen; behandelingen die gevaarlijk zijn, of inactief en juist daardoor weer schadelijk.

Mijn tekst heb ik aan dr. Martin Brands toegestuurd, met de overweging aan hem een weerwoord te schrijven, ter publicatie in ons blad. Er kwam een boze reactie. Vervolgens heb ik de tekst enigszins aangepast en weer naar Brands gestuurd. Geen reactie, jammer. ●

H. Timmerman

Homeopathische magie

Enige jaren geleden kreeg ik in mijn Chinese restaurant de jaarlijks zeer door mij gewaardeerde kalender maar die mij ditmaal bij het ontrollen met afgrijzen vervulde: 1996 bleek het 'jaar van de rat' te zijn. De kalender vond dat jaar geen plaatsje in mijn huis.

Najaar 1999 verscheen in mijn dagblad een uitgebreide reportage met kleurenfoto's over een rattentempel in India. Met ontschoeide voeten, zorgvuldig gereinigd, betreden de hindoepelegrims het heiligdom om het vereerde dier gunstig te stemmen met noten en andere lekkernijen. In de reportage wordt beschreven hoe een kind, vervuld van afkeer en angst, op de voeten van zijn moeder gaat staan en zich verder laat dragen. Maar hoe komen generaties vrome hindoes er dan toe dit dier te vereren?

Builen en muizen

In een van de boeken van het Oude Testament wordt beschreven hoe de zogenaamde ark – de nieuwste vertaling, de *Groot Nieuws Bijbel (GNB)*, spreekt van verbondskist –, een draagbaar heiligdom, in handen van Israëls vijanden de Filistijnen viel. De ark werd in de tempel van een god der Filistijnen geplaatst en tot tweemaal toe bleek het beeld van deze god in de nacht op zijn gezicht te zijn gevallen. Maar dat niet alleen: de bevolking werd met builen (*GNB*: zweren) geslagen, zodat de bevolking de ark naar het naburige gebied overbracht waar de bevolking door dezelfde kwaal getroffen werd, waarop het buitgemaakte heiligdom naar weer een andere plaats werd overgebracht waar zich hetzelfde verschijnsel voerde. Met een voor ons wonderlijke handeling waaruit moest blijken of de godheid van Israël hen getroffen had of het toeval, wordt de ark teruggezonden naar het gebied van de Israëlieten, vergezeld van een 'genoegdoening': vijf gouden builen (*GNB*: modellen van zweren) en vijf gouden muizen, afbeeldingen van de "muizen die het land verwoesten." Tot zover het verhaal (1 Samuel 4:1. 7:10).

De antieke denkwijze

Wat ons nu in dit verhaal treft is de handelwijze met de gouden afbeeldingen van builen en muizen, door de geleerde Hugo Gressmann (1877-1927) als 'homeopathische magie' gekarakteriseerd, de gedachte die we overal in de wereld aantreffen dat men het gelijke met het gelijke bestrijden kan. Zo wordt wie door een slang gebeten is, gered door een blik op een koperen slang (Numeri 21: 9). Bekend is natuurlijk uit de Griekse mythologie Asklepios, de

god der geneeskunde, met het esculapteken, de staf met de er omheen kronkelende slang, embleem dat in onze vereniging allang afgezworen had moeten zijn!

In het oude Egypte bevonden zich stenen muizen aan de deur van de woningen, juist om de muizen buiten de deur te houden. In Herodotus' *Historiën* is sprake van het standbeeld van een koning in de tempel van Hephaistos (Hephaestus) met een muis in de hand (II, 141). Vreesde men bij een muizenplaag niet alleen de schade door hun knaag- en vraatzucht maar ook de verbreiding van ziekten? In Homerus' *Ilias* is sprake van Apollo Smintheus, pestgod maar ook verdelger van de veldmuizen (93).

Dat in het bijbelverhaal builen en muizen tezamen genoemd worden, kan wijzen op het verband dat de mens in de antieke wereld zag tussen verbreiding van het dier en bepaalde ziekten, al kan ook aan twee afzonderlijke plagen gedacht zijn.

Primitieve en moderne denkwijze

De moderne wetenschap heeft een eeuw geleden niet de muis maar de rat als drager van ziektekiemen aangewezen. En zo keren we terug naar de Chinezen en Indiërs uit het begin van deze verhandeling: ligt de wortel van de verering van de rat in het reeds lang bestaande weten dat het dier onheil bracht? Ligt de grond hierin dat men de rat als vertegenwoordiger of helper zag van de godheid die over leven en dood beschikte en die men met gebeden en offers gunstig moest stemmen?

Duidelijk is dat de 'homeopathische magie' geworteld is in het primitieve denken en thuishoort in de antieke cultuur. Kenmerkend voor de moderne Westerse cultuur zijn het abstraherende en het objectiverende denken en de ontwikkeling van wetenschap en techniek die daarop berusten. Dat grote delen van de wereld nog altijd bevangen zijn in de primitieve structuur van waarnemen en denken en dat ook een Europese arts twee eeuwen geleden dat was, dat is niet zo verwonderlijk, wel dat moderne mensen, zelfs academisch gevormde medici daarin kunnen terugvallen. ●

J.W. Schneider